

מסורת הש"ס

(א) לעיל קטנ', (ב) תוספ' דקדושין פ"ה[לעיל טו: ושם לא אמר רבי יהודה וכל שמה וכן צע"י למא' להך שמי מיתות], (ג) כמותות מט. [תוספתא כמותות פ"ד ע"ש], (ד) ס"א היכי משכחת לה, (ה) וי"ק לה: וש"ן], (ו) ודינרין היכי משכחת לה כ"ה כס"א], (ז) וישעיה [תכונות מט.], (ח) [כמותות מט.], (ט) גש מט:], (י) ונש איתא רב מרי ברבי דרב פנחס ברבי דרב חסדא ועי' דקדושין ז:], (כ) [בדאיתא לעיל י: ובכרת מד:], (כז) [ל רמב' בתתא],

תורה אור השלם

- ואל בני ישראל תדבר לאמר איש כי ימות וכן אין לו ויזעברום את חלתו לבתו: במדבר כז ח
- יום עברה היום הוצא יום קרה ומצוקה יום שגה ומשואה יום חשך ואפלה יום עון וגרפלי: צנניא א טו
- ואברהם וכן בא בימים וְיָ בָרַךְ אֶת אַבְרָהָם בְּכָל־בִּרְאשֵׁית כֹּד א

3 וואברהם וכן בא בימים וְיָ בָרַךְ אֶת אַבְרָהָם בְּכָל־בִּרְאשֵׁית כֹּד א

הגהות הב"ח

(א) רשב"ם ד"ה היכי משכחת וכו' דסקלא דעקן למינא דיש לו שני חנניו רומב"ל דלע"ז דאיכא למימר יטלו שני מנין: (ב) תוס' ד"ה אלף ואי' וטעמא משום דסבר. י"ב פ"י רשב"ג: (ג) בא"ד ועוד אישא למימר. י"ב מתר קאשיא דלעיל:

הקב"ה מלא עליו עברה. בפירוש רבינו מנחם כלומר שגא' אותו (עשר' קסז).

מוסף רש"י

הקב"ה מלא עליו עברה. בפירוש רבינו מנחם כלומר שגא' אותו (עשר' קסז).

מוסף תוספות

- [ו]הוא דקאמר אביי דרוחין אותו ואין לו אפילו למאן דאמר טומטום ספיקא קאמר וכו', רבי מנאי איניש אם ילדה אשתו זכר ואם ילדה אשתו נקבה, בוכר דאי ובנקבה ודאי מנאי, לפיכך אין טומטום בכלל, הלכך לענין מונות ככל דאי דרוחין אותו ואין לו, יפיק יומי. ב. עיי' תמוהי כט. ג. כשהן גולדין, והלכך אין שום קדושה חלה עליהן. רש"י תמוהי כט. ד. אבל אינו חייב יותר ממה שיש לחייבו בחזרת הכתיבה. רבינו יומי. ה. ועל הנקבה להביא ראייה. רמנ"ן.

רבינו גרשום

הפתחים ניווין כבת בנכסים מרובין כדברא ידש לו: אלא לאביי. דאמר אין לו מאי ניווין כבת אין משמע דשקיל. אמר לו אביי ולטעמין דמרבא מי ניוחא מאי יורש כבן דמשמע דשקיל הוא לא שקיל מיד. אלא כי היכי דמתרצת לרבא ראו לירש הוא האי טומטום דקתני מנאי ואי אין שם יורש אלא הוא יורש הכל ואין לו במקום יורשין משום דסדיקא הוא ועוד דנכסים מועטין. לדירי נמי ראו היה ליוון ואין לו. במקום בנות שדוחות אותו אצל הוררים: מדקתני אם ילדה נקבה יטול מאתים מכלל דבת עדיפא ליה מברא והאמר ר' יוחנן כ"י אלמא דברא עדיף. ומשני לענין נחלה ברא עדיף שקם תחתיו אבל לענין הרווחה כשנתן מתנה הרווחה

אלף לאציי. דלמר אינו נוטל כלום לא עם צנים ולא עם צנות מאי **נוון כבת**: **ולטעמין מאי יורש כבן**. דקתני רישא והלא על כרחך **יורש כבן ואין לו מבעי** ליה לפרושי סיפא נמי לא שגא: **למימרא דנש עדיפא ליה מברא**. דייחא לה לנקבה מאתים וזו דהיינו שני מנין: **שגאמר**. וכן אין לו והעברתם את נחלתו לבתו: **לענין נחלה בן עדיף ליה**. דיקרא שם המת על נחלתו **אלב הבת** מסבת נחלה ממטה למטה **אחר: צמו עדיפא**. שאינה יכולה לחזר אחר מוונותיה כוכר: **ושמואל אמר**. מתני' במבכרת דבת עדיפא ליה כדמפרש טעמא לקמן ואיל: **דמצינא מגדלת: א"ר חסדא** לדידי **ננסן עדין** לי. אית דמפרשי לרצ חסדא במבכרת כשמעתיין כך הלשון **מדקאמר** לדידי אינו מוכיח כך. וגרסא צעיי שלא נתקיימו לו צנים כי אם צנות לכן מתאווה היה לצנות ולא נתיישב לי יפה דעמו של רב חסדא:

הא מני ר' יהודה היא. מתנימין ר' יהודה שחפץ בהרווחה דבת כדמפרש לקמיה דלא ליתולו: ה"ג **דמניא מלוא לון אם הצנוט כו'**. צרימא היא לון משום ומצשך לא תמעלס ומינה חוצה הוא דליכא כדתנן התם א) אינו חייב צמוונות צמו ואין מחייבין אותו לון צניו וצנותיו כדאמרין התם ב) דאמרין ליה יאכוד ילדה ואצני מתא שריא: דעסקי צאורימא ולא ליתולו. פירוש הוא ואינו מן הצרימא: **וכר נוטל ששה דינר**. של זהב דהיינו מנה וחצי לפי שהמנה כ"ה סלעים שהן מלאה זה דינרי כסף ודינר זהב נמכר בכ"ה דינר כסף דמתנן צצבא קמא צפרק שור שנגח ד' וה' (דף לו.) במשנה נמלא הששה דינר מלא ותמשים זה שהן מנה וחצי: **נוטל ששה דינר**. של זהב דהיינו מנה וחצי לפי שהמנה כ"ה סלעים שהן מלאה זה דינרי כסף ודינר זהב נמכר בכ"ה דינר כסף דמתנן צצבא קמא צפרק שור שנגח ד' וה' (דף לו.) במשנה נמלא הששה דינר מלא ותמשים זה שהן מנה וחצי: **נוטל שני דינר**. של זהב דהיינו חצי מנה: **שסירס תנאוי זה** למפרע מזה שהתנה על לידת תאומים אם יאל הזכר תחלה ואח"כ הנקבה יטול הזכר ואסירס תנאו להתנות על לידת מפרע אם נקבה תחלה מנה ואחר כך זכר מנה: **וכר נוטל מנה ממה נפשך**. אפי' נולד אחרון: **המוטל כספק**.

אם זכר נולד תחלה יטלנו כו' ואם נקבה תחלה תטלנו הלכך חולקין מנלא הזכר נוטל ששה דינר וזכ: **היכי משכחת לה**. דאף על גז דלמר יטלו שני מנין אפילו הכי אין לו אלף מנה והיכי משכחת לה דאיכא למימר הכי: **צמצשרני**. לא התנה לתת לזכר ולנקבה כלום אלף למצשר כדמפרש ואיל: ה"ג

נמי אחיא רישא דדוחין אותו ויש לו אפי' כרצן שמעון בן גמליאל אע"ג דאין דעמו של אדם אלף על זכר ידוע ועל נקבה ידועה מ"מ רישא דאיירי בתנאי צית דין צמוון הצנות שאני דאם כן מה היה לו להזכיר רצן שמעון בן גמליאל היו לו לחלק בהדיא אותן חלוקים ולומר דלא דמיא רישא לסיפא אלף ודאי אין לחלק דמכמים לא תקנו אלף לפי דעת האדם דמתנה כך כדמשמע לישראל דמתני' (כמותות דף נא.) לא כתב לה חייב מפני שהוא תנאי צית דין ולכן חייב כאלו כתב לה¹ והכי משמע צריש נערה (שם דף גא.) דלפי דעת אדם תקנו מוון הצנות דקאמר התם לענין זילוחא אלמנמו עדיפא ליה לענין הרווחה צמו עדיפא ליה:

ולטעמין דרבא מאי יורש כבן. תימה מאי קושיא היא לרצא לימא דיורש כבן היינו מה שיתר על מוון הצנות עד שיצגרו ואותו המותר יהיה לטומטום כמו לצנים כדאמר לעיל צשלמא לרצא יורש כבן צנכסים מועטים וי"ל דלישגא דיורש כבן משמע דיורש גמור הוא כבן צשאר נכסים ואפילו ישאר שם הרצה: **לדידי' בנתן עדיפן די מבני**. פי' צקונטרס שלא נתקיימו לו צנים ואין גרסא דהרצה צנים היו לו כדאשכחן (לעיל ת.) ר"ג צר ר"ח (לעיל י:) מר ינוקא ומר קשישא צני ר"ח (ע"י יא:) רב חנן צר ר"ח וכן רב מרי ורב פנחס צני ר"ח צהגול צמרא (צ"ק דף קא.) אלף גרסא לר"י דלהכי קאמר צנתן עדיפן לי מצני לפי שהיו חתניו גדולים הדור ס צבא ס (ורב מרי צר חמא) ומר עוקבא צר חמא: **בת** דהיה לו ובבא שמה. וא"ת ולמה לא השיאה ליצחק למ"ד צפרק ארבע מיתות (סנהדרין דף נח:) דבן נח מותר צאחותו וי"ל דשגא קטנה היתה ולא רצא עדיין להשיאה ליצחק אי נמי מהגר היתה לו ולא משרה ולכן לא רצא להשיאה ליצחק: **זכר** נושא ששה ונקבה שנים היכי משכחת דא. דליכא למימר דמיידי כגון שאמר ילדה זכר נוטל ששה ונקבה שנים דא"כ הוה ליה למנקט כמו צמשנתינו ילדה זכר נוטל מאתים ונקבה מנה:

אידיך מנה הוי **במון המוצץ בספק**. לרצנן דלמרי (צ"ק מו.) המוצץ מחצירו עליו הראיה הוי הכל צחוקת הזכר שהוא יורש לאחר מיתה¹ אי נמי אפילו כרצנן ואיכא לאוקומה צחי האצ שאין הזכר מוחזק יותר מן הנקבה:

היכי משכחת לה. והיכי מתרמי והיכי מפרשי לה דלא קשיא להך דלעיל: אמר רבא

מי שמת פרק תשיעי בבא בתרא

קמא.

אָלף לאַביי מאי ניוון כבת. וא"ת מאי קושיא היא לאציי נימא דצרימא סברה דטומטום לא הוה צריה אלף ספק ולהכי ניוון כבת ואליצא דמתנימין דוקא קאמר אציי דאפי' כבת לא שקיל משום דמתנימין סברה כרצן שמעון בן גמליאל דצריה הוי כדמוכח סיפא ולהכי מוקי רישא נמי כרצן שמעון בן גמליאל וי"ל דגמרא רוחא לייצב דצרי אציי אפילו כרצ חסדא דאית ליה צצכורות (דף מא: ושם) דטומטום הוי ספק לדצרי הכל^א והא דקאמר רצן שמעון בן גמליאל אין קדושה חלה עליו היינו דוקא קדושת פיו שאמר אם זכר עולה ואם נקבה שלמים ^ב וטעמא משום דסבר שלא נתכוין אלף לזכר הידוע צודאי ולנקבה הידועה צודאית ולא לטומטום והא דקאמר התם עלה צגמרא^ב אפילו צקדושה אימא לא מתפסין משום דקסבר ולדות קדשים צהויין הן קדושים^ג ואי ספיקא הוי ולא צריה כי קדשי צהוייןמא מאי הוי כיון דהוי זכר גמור או נקבה למה לא יקדש צהוייתה ההיא סוגיא כרבי יוסינן דאית ליה צסוף הערל (יעמות דף פג. ושם) דצריה הוא אלב לרצ חסדא קדושת אמו חלה עליו וראוי לעולה אם הוא זכר ונקבה לזבחי שלמים ואציי גופיה איירי צצכורות (דף מצ: ושם) על מלתא דריש לקיש דלמר טומטום דאדם הוי ספק לכולי עלמא ואפשר דאציי סבר הכי דאם איתא דסבר אציי דפלגי תנאי צטומטום אי הוה צריה או ספק טפי הוה ליה לאוקומי מתני' רישא כרצנן וסיפא כרצן שמעון בן גמליאל כמו שהעמיד רבא ממה שדחק לומר דוחין אותו ואין לו ^א ועוד איכא למימר דלישגא דמתני' דקתני דוחין אותו דמשמע דהוי ספק ולהכי לא מצי לשנויי דמתנימין אחיא כמאן דלמר דטומטום הוי צריה וא"ת מכל מקום מאי פריך לאציי מצרימא נימא דמתנימין כרצן שמעון בן גמליאל דלמר דדעת אדם אזכר ודאי הידוע ואנקבה ידועה ודאית וצרימא כרצנן דפלגי התם ארצן שמעון בן גמליאל וסברי דקדושת פיו חלה על טומטום כשמתנה על זכר ונקבה ויש לומר דגרסא לגמ' דסבר אציי דאפי' רצנן דפלגי התם ארצן שמעון בן גמליאל מודו הכא דאין דעמו של אדם קרובה להקנות אלף לזכר ולנקבה ודאי דיוקא גצי הקרבה הוא דפלגי כיון דטומטום לאזכר ולנקבה דעמו נמי אטומטום דאי הוי סבר אציי דפלגי נמי הכא לא היה דוחק מתני' לפרש דוחין אותו ואין לו דטפי הוה מסתצר לאוקומי צצתרי תנאי מלפרש הכי אלף ודאי סבר אציי דכ"ע מודו הכא ורצא פליג עליה וסבר דפלגי רצנן נמי הכא ומוקי רישא כרצנן אלב אין לומר דלרצא דאין דעמו של אדם אלף על זכר ידוע ועל נקבה ידועה מ"מ רישא דאיירי בתנאי צית דין צמוון הצנות שאני דאם כן מה היה לו להזכיר רצן שמעון בן גמליאל היו לו לחלק בהדיא אותן חלוקים ולומר דלא דמיא רישא לסיפא אלף ודאי אין לחלק דמכמים לא תקנו אלף לפי דעת האדם דמתנה כך כדמשמע לישראל דמתני' (כמותות דף נא.) לא כתב לה חייב מפני שהוא תנאי צית דין ולכן חייב כאלו כתב לה¹ והכי משמע צריש נערה (שם דף גא.) דלפי דעת אדם תקנו מוון הצנות דקאמר התם לענין זילוחא אלמנמו עדיפא ליה לענין הרווחה צמו עדיפא ליה:

ולטעמין דרבא מאי יורש כבן. תימה מאי קושיא היא לרצא לימא דיורש כבן היינו מה שיתר על מוון הצנות עד שיצגרו ואותו המותר יהיה לטומטום כמו לצנים כדאמר לעיל צשלמא לרצא יורש כבן צנכסים מועטים וי"ל דלישגא דיורש כבן משמע דיורש גמור הוא כבן צשאר נכסים ואפילו ישאר שם הרצה: **לדידי' בנתן עדיפן די מבני**. פי' צקונטרס שלא נתקיימו לו צנים ואין גרסא דהרצה צנים היו לו כדאשכחן (לעיל ת.) ר"ג צר ר"ח (לעיל י:) מר ינוקא ומר קשישא צני ר"ח (ע"י יא:) רב חנן צר ר"ח וכן רב מרי ורב פנחס צני ר"ח צהגול צמרא (צ"ק דף קא.) אלף גרסא לר"י דלהכי קאמר צנתן עדיפן לי מצני לפי שהיו חתניו גדולים הדור ס צבא ס (ורב מרי צר חמא) ומר עוקבא צר חמא: **בת** דהיה לו ובבא שמה. וא"ת ולמה לא השיאה ליצחק למ"ד צפרק ארבע מיתות (סנהדרין דף נח:) דבן נח מותר צאחותו וי"ל דשגא קטנה היתה ולא רצא עדיין להשיאה ליצחק אי נמי מהגר היתה לו ולא משרה ולכן לא רצא להשיאה ליצחק: **זכר** נושא ששה ונקבה שנים היכי משכחת דא. דליכא למימר דמיידי כגון שאמר ילדה זכר נוטל ששה ונקבה שנים דא"כ הוה ליה למנקט כמו צמשנתינו ילדה זכר נוטל מאתים ונקבה מנה:

אידיך מנה הוי **במון המוצץ בספק**. לרצנן דלמרי (צ"ק מו.) המוצץ מחצירו עליו הראיה הוי הכל צחוקת הזכר שהוא יורש לאחר מיתה¹ אי נמי אפילו כרצנן ואיכא לאוקומה צחי האצ שאין הזכר מוחזק יותר מן הנקבה:

היכי משכחת לה. והיכי מתרמי והיכי מפרשי לה דלא קשיא להך דלעיל: אמר רבא

עין מושפא נר מצוה

א א מיי פיי מהלכות מתנות עניים הלכה טו ופ"ב מהלכות אישות הלכה יד טו סמג עשין מח טור ושו"ע יו"ד סי' רנא סעיף ג וטוע"ע אה"ע סי' עא סעיף ה:

רבינו גרשום (המשך)

דבת עדיפא ולה הייב טפי משום דיתובה בבית כדמכריב כל כבודוה בת מלך פיניהם. אבל בן מצוי למיזל ולמרווח בכל מקום משום הכי ייחב לבת טפי מבן: ושמואל אמר. משום (הזין) הייב לה מאתים דאמה מוכרתה היא וניוחא ליה שחלד בת יותר מבן כרב חסדא כו': דמבראי אחי. כלומר שגדולתו: ואיכא דאמרי דלא שלטה בה עינא [בישאן]. הואיל דאיה לה בת מעיקרא לא לימור איציי כמה בנין אחילדו ליה להאי: ואי בעית אימא מתני' דקתני דברתא עדיפא ר' יהודה היא. ^א ר' יהודה דעסקי באורייתא. לאו מן הברייתא אלא מפרש לברייתא. והי"נ דאמרי דלא ליתולי לחזר אחר מוונות: אלא הא דתנאי ילדה אשתו זכר ונקבה. וכו' נוטל ו' דינרים של זהב דהיינו ק"צ דינרין של כסף לפי שהדינרין של זהב וקנין כב"ה דינרין של כסף ומשקל דינר זהב שקול כשני דינרין של כסף. לפי שדינר של זהב שקול ו' פשיטו למשקל הברזל ודינר של כסף הוא ב' פשיטין וחצי למשקל ברזל לפי חשבון זה היה הזהב נמכר ב"ב משקלות של כסף שחן כ"ד דינרין של כסף ואותו דינר (של) כ"ה שמונר נכנס לזכר ונקבה. וזה חשבון יתושים ו' דינרין של זהב הן ק"צ של כסף ועוד מן הפסוקים של מלכים ודברי הימים מקניית דוד לארונה אנו למדידי שהזהב היה נמכר בימי דוד ב"ב משקל של כסף: ונקבה נוטלת ב' דינרין. זהב דהיינו ג' דינרין: היכי משכחת לה. כלומר היכי מיתרצינא מלתא דעבדין הכי והיכי מפרשי לה לאו משום קשיא מתנינן לה אלא משום דקא בני פירושה: מבסוסי. כלומר כי האי השתא דמספקא לן זכר יטול מנה ממה נפשך דהכי קאמר אפי' ילדה זכר אחר נקבה יטול מנה. ואידך מנה ממהו מאתים וזכר הוי דמספקא לן דאם נקבה תחלה נוטלת מנה כמו שאמר. ואם נקבה אחר זכר אינה נוטלת כלום ואם זכר תחלה היה נוטל כל המאומים הלכך חד מנה יטול זכר ממה נפשך ומאידך מנה שקיל פלגא משום חצי מנה מספק דהיינו ב' דינר של זהב שחן ג' דינר של כסף: ואלא הא דתנאי ילדה זכר ונקבה אין לו אלא מנה משכחת לה במבשרני כו'.

6) צ"ל אלף הא ר' יהודה דמנא מלוא לון וכו' דעסקי צאורימא וכו'.

3 וואברהם וכן בא בימים וְיָ בָרַךְ אֶת אַבְרָהָם בְּכָל־בִּרְאשֵׁית כֹּד א

הגהות הב"ח

- (א) רשב"ם ד"ה היכי משכחת וכו' דסקלא דעקן למינא דיש לו שני חנניו רומב"ל דלע"ז דאיכא למימר יטלו שני מנין: (ב) תוס' ד"ה אלף ואי' וטעמא משום דסבר. י"ב פ"י רשב"ג: (ג) בא"ד ועוד אישא למימר. י"ב מתר קאשיא דלעיל:
- הקב"ה מלא עליו עברה. בפירוש רבינו מנחם כלומר שגא' אותו (עשר' קסז).

מוסף רש"י

מוסף תוספות

- [ו]הוא דקאמר אביי דרוחין אותו ואין לו אפילו למאן דאמר טומטום ספיקא קאמר וכו', רבי מנאי איניש אם ילדה אשתו זכר ואם ילדה אשתו נקבה, בוכר דאי ובנקבה ודאי מנאי, לפיכך אין טומטום בכלל, הלכך לענין מונות ככל דאי דרוחין אותו ואין לו, יפיק יומי. ב. עיי' תמוהי כט. ג. כשהן גולדין, והלכך אין שום קדושה חלה עליהן. רש"י תמוהי כט. ד. אבל אינו חייב יותר ממה שיש לחייבו בחזרת הכתיבה. רבינו יומי. ה. ועל הנקבה להביא ראייה. רמנ"ן.

רבינו גרשום

הפתחים ניווין כבת בנכסים מרובין כדברא ידש לו: אלא לאביי. דאמר אין לו מאי ניווין כבת אין משמע דשקיל. אמר לו אביי ולטעמין דמרבא מי ניוחא מאי יורש כבן דמשמע דשקיל הוא לא שקיל מיד. אלא כי היכי דמתרצת לרבא ראו לירש הוא האי טומטום דקתני מנאי ואי אין שם יורש אלא הוא יורש הכל ואין לו במקום יורשין משום דסדיקא הוא ועוד דנכסים מועטין. לדירי נמי ראו היה ליוון ואין לו. במקום בנות שדוחות אותו אצל הוררים: מדקתני אם ילדה נקבה יטול מאתים מכלל דבת עדיפא ליה מברא והאמר ר' יוחנן כ"י אלמא דברא עדיף. ומשני לענין נחלה ברא עדיף שקם תחתיו אבל לענין הרווחה כשנתן מתנה הרווחה